

4. Кассовые сборы в Китае увеличились на 50 процентов [Электронный ресурс] // Новости кино. – Режим доступа: http://www.kinonews.ru/news_59041/
5. American-Chinese Cultural Initiative [Electronic resource] // Meridian: International Center. – Access mode: <http://www.meridian.org/programs/acci/>
6. Институтам Конфуция 10 лет: кому они мешают жить? [Электронный ресурс] // Китай каждый день. – Режим доступа: <http://ekd.me/2014/09/confucius-institutes/>

Кадлубович Т. І.

кандидат політичних наук, доцент

Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

ЦІННІСНА МОТИВАЦІЯ ЯК ОСНОВА ЛЕГІТИМНОСТІ ВЛАДИ

Основою будь-якої політичної системи є влада та владні відносини, які в демократичному суспільстві набувають ознак суб'єкт-суб'єктних.

Суб'єктами владних відносин керують різноманітні мотиви. М. Вебер визначає мотив як «деяку змістовну єдність, яка уявляється дійовій особі або спостерігачеві достатньою причиною для певної дії» [1, с. 611]. Мотиви політичної поведінки вивчались Д. Маккелландом, Дж. Аткинсоном та іншими науковцями, які називають серед них мотив досягнення, мотив влади та мотив аффіліації. Сукупність мотивів – це мотивація. На думку сучасних дослідників О. Шестопал [8], Г. Дилигенського [4, с. 40-42], Д. Ольшанського [5] та інших, мотиви політичної діяльності та поведінки можна поділити на мотиви прагнення до влади та мотиви політичного підкорення. В свою чергу, мотиви політичного підкорення поділяються на ціннісно-орієнтовані та примусові.

Ціннісно-орієнтована мотивація передбачає дії та поведінку, які здійснюються за внутрішніми переконаннями, через почуття обов'язку або ж на підставі віри у справедливість владних політичних рішень. Добровільне підкорення громадян держави владі і є тим імпульсом, тими «підтримками», які на думку Г. Алмонда та Д. Істона надходять до політичної сис-

теми. Ці «підтримки» визначають позитивне ставлення до політичної системи взагалі, а значить роблять державну владу легітимною, тобто такою, якій вірять, до якої прислухаються, яку підтримують. «Народ повинен відчувати, що державний устрій відповідає його праву... його стану», – писав Г. Гегель [3, с. 279]. А державна влада, на думку М. Коркунова, – не чиясь воля, а сила, яка усвідомлюється громадянами як певна залежність від держави [4, с. 279]. Д. Ольшанський пише, що легітимність є внутрішньою згодою людей підкорятися [5, с. 361]. Така згода не вимагає якихось винагород, не пов'язана з очікуванням певних благ та покращень у житті людини. Людина буде підкорятися такій владі, яка відповідає її нормативним та ціннісним образам.

Суспільний лад та соціальний порядок підтримуються за наявності ціннісної мотивації, оскільки соціально-психологічною основою авторитету політичної влади, найбільш ефективним способом її збереження та підсилення є саме ціннісне підкорення, тобто таке, що базується на цінностях. Цінності «є уявленнями про бажаний тип соціальної системи» та «регулюють процеси прийняття суб'єктами дії певних зобов'язань», – зазначає Т. Парсонс [7, с. 256]. Ядро соціальної системи для нього – це нормативна система зразків, що впорядковують та організують соціальне життя суб'єктів, роблять його престижним, збільшуючи «... вірогідність орієнтації поведінки на даний порядок». «Порядок, який є престижним, ... є легітимним», – пише М. Вебер [1, с. 636]. Д. Істон, розкриваючи сутність легітимності зазначав, що «той уряд легітимний, який відповідає уявленням народу про справедливість і соціальне призначення цього інституту» [5, с. 304].

«Внутрішня потреба ефективніша будь-якого зовнішнього тиску для мобілізації усіх сил людини», – писав Е. Фромм [9, с. 156]. Інтеріоризована цінність стає тією рушійною силою, яка спонукає людину досягати певної мети, тобто мотивує людину до дії. Сучасні науковці Ш. Шварц та В. Білські стверджують, що всі цінності є когнітивними репрезентаціями людських потреб, зокрема, потреби координації соціальної взаємодії та потреби збереження та благополуччя соціальних груп [2, с. 9]. Критерієм типології цінностей Ш. Шварца та В. Білські є кінцева мотиваційна мета, до якої й прагне певна цінність. Причому, ціннісні установки еволюціонують, відповідно до вирішення проблем суспільством.

Ш. Шварц [11] використав набір базових соціальних проблем, які є центральними для життя суспільства та запропонував перелік ціннісних орієнтацій. Перша проблема визначає залежність людини від суспільства («автономія – приналежність»). Так, «автономія» передбачає орієнтованість на індивідуальний творчий розвиток особистості, її самореалізацію. «Приналежність» вимагає від людини бути включеною до колективу, її сенсом життя стають соціальні відносини, ідентифікація з групою, досягнення загальної мети. У суспільствах з таким спрямуванням відмічається прагнення до збереження статус-кво, перешкоджання діям, які можуть порушити групову солідарність або традиційний порядок. Важливими цінностями в таких суспільствах стають соціальний порядок, повага до традицій, безпека, підкорення та мудрість. Другою соціальною проблемою, на думку Ш. Шварца, є забезпечення відповідальної поведінки, яка б зберігала соціальний устрій. Ціннісна орієнтація, спрямована на вирішення цієї проблеми, названа «рівноправність» та передбачає визнання один одного рівними, які розділяють загальні інтереси, співпрацюють та діють на користь інших. Цінностями є рівність, соціальна справедливість, відповідальність, чесність. Протилежність цій орієнтації є «культурна ієрархія», заснована на ієрархічності соціальних ролей, що передбачає нерівність поділу влади та ресурсів. Люди прагнуть мати певні обов'язки та виконувати певні правила. Цінностями є соціальна влада, авторитет, підкорення та багатство. Третя соціальна проблема – регуляція використання різноманітних ресурсів. Її вирішення лежить в площині «гармонія-майстерність». Важливими цінностями, з одного боку, виступають мирне життя, єдність з природою, захист навколишнього середовища, прийняття власної долі, і честолюбство, успіх, самодостатність, компетенція – з іншого [11, с. 39-41].

Сучасний соціолог Герт Хофстед [10] для вивчення цінностей використовує шість параметрів, серед яких виокремлює «дистаційованість влади», «уникнення невизначеності», «індивідуалізм-колективізм» та «довгострокова або короткострокова орієнтованість». Так, в суспільствах з низькою дистанційованістю влади влада спирається на закони, ієрархія сприймається як зручний механізм впорядкування суспільних відносин, наявна багатопартійність, уряди змінюються мирним шляхом, влада обирається за допомогою голосування, відсутня корупція, політичні скандали тощо. Звичайно, така влада підтримується народом, достатньо відкри-

та для контролю з боку суспільства, суспільство може впливати і впливає на політичні рішення. За індикатором «уникнення невизначеності» низькому ступеню відповідають характеристики: громадяни вважають себе раціонально мислячими у відношенні до влади, влада також вважає громадян такими, існує плюралізм, оскільки «те, що відрізняється – цікаво». Індивідуалістські суспільства передбачають відповідальність кожного за свої дії, наявність власної думки, ставлення до іншого як до особистості, голосування у відповідності до переконань тощо [10, с. 18-25].

Ці дослідження є підтвердженням думки Т. Парсонса про те, що загальні ціннісні зразки конкретизуються в окремих цінностях суспільства, стають частинами «конкретної норми, яка й інтегрується в легітимний порядок» [7, с. 26], а ціннісне підкорення (за М.Вебером) є найбільш ефективним способом збереження та підсилення політичної влади, підтримання суспільного порядку. Якщо «вимоги системи хоча б для певної кількості людей є зразком та обов'язковою умовою їх діяльності, тобто зберігають для них значимість, збільшує ... вірогідність орієнтації поведінки на даний порядок», що «володіє престижем, ... диктує непорушні вимоги й встановлює зразки поведінки...» [1], значить такий порядок є легітимним.

Список літератури:

1. Вебер, М. Избранные произведения [Текст] / М. Вебер ; пер. с нем. [М. И. Левина, А. Ф. Филиппов, П. П. Гайденко] ; сост., общ. ред. и послесл. Ю. Н. Давыдова ; предисл. П. П. Гайденко. – М. : Прогресс, 1990. – 804с. : (Социологическая мысль Запада).
2. Гарванова М. З., Гарванов И. Г. Исследование ценностей в современной психологии [Текст] // Современная психология: материалы III междунар. науч. конф. (г. Казань, октябрь 2014 г.). – Казань: Бук, 2014. – С. 5-20. // Режим доступа: <http://moluch.ru/conf/psy/archive/156/6339/>
3. Гегель, Г. В. Ф. Философия права [Текст] : [Пер. с нем.] / [Авт. вступ. ст., с. 3-43, и примеч. В.С. Нерсисянц] ; АН СССР, Ин-т философии. – М. : Мысль, 1990. – 524 с.(ФН: Филос. наследие).
4. Дилигенский, Г. Г. Социально-политическая психология [Текст] : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений, обуч. по спец. «Социология», «Психология», «Политология» / Г. Г. Дилигенский ;

- Институт «Открытое общество». – 2.изд., испр. и доп. – М : Новая шк., 1996. – 352 с.
5. Ольшанский, Д. В. Политическая психология [Текст] : [Учебник] / Д. В. Ольшанский. – СПб. : Питер, 2002. – 575 с.
 6. Павенков О.В. Нормативистские концепции ценностей и ценностных ориентаций в социологической науке (Э. Дюркгейм, М. Вебер, Т. Парсонс) / О.В. Павенков // Известия Уральского государственного университета. – 2011. – № 2(91). – С. 164–171. // Режим доступа: <http://journals.urfu.ru/index.php/Izvestia3/article/view/41>
 7. Парсонс, Т. Система современных обществ [Текст] / Т. Парсонс ; пер. с англ. Л. А. Седова, А. Д. Ковалева ; ред. пер. М. С. Ковалева. – М. : Аспект Пресс, 1998. – 270 с.
 8. Политическая психология, культура и коммуникация [Текст] / Российская ассоциация политической науки ; отв. ред. Е. Б. Шестопал. – М. : РОССПЭН, 2008. – 320 с.: табл. – (Современная российская политическая наука).
 9. Фромм, Э. Бегство от свободы [Текст] / Э. Фромм; Пер. с англ. Г.Ф. Швейника. – 2-е изд. – М. : Изд. группа «Прогресс» : Универс, 1995. – 251 с.(Библиотека зарубежной психологии).
 10. Хофстеде, Г. Параметры количественной характеристики культур [Текст] / Хофстеде Г. / Перевод В. Б. Кашкин // Язык, коммуникация и социальная среда. – 2014, № 12. – С. 9-49
 11. Шварц, Ш. Культурные ценностные ориентации: природа и следствия национальных различий [Текст] / Ш. Шварц / пер. с англ. Е. А. Валуевой// Психология. Журнал высшей школы экономики. – 2008, Т.5, № 2. – С. 37–67.